

Celek přirozený u Aristotela

Naše rozlišování mezi pravými a nepravými událostmi se může odvolat již na Aristotela, který také rozlišuje mezi celky pravými a nepravými, ovšem místo o „pravosti“ mluví o „přirozenosti“. Přirozený celek, ὁ ΛΟΝ ΦΥΣΕΙ, se vyznačuje tím, že jeho části jsou uvedeny a drženy v jistém, sjednocení, jednotě tím, že celek je obklopuje a objímá (PERIECHEI; Met. V, 26, 1024b; Kříž 159)). Tím navazuje Aristotelés už na starého Hérakleita, který uvažuje o světě jako celku a který vidí základ světové jednoty v LOGU. A tento LOGOS jako buď s rozumem totožný nebo jako základ rozumu vstupuje do lidských myslí (duší) tak, že se ho „nadechujeme“. Je to tedy myšlenka stará; když Pierre Teilhard de Chardin mluví o „přirozených jednotkách“ (unités naturelles), navazuje přímo na tuto starou tradici. A právě v tomto smyslu chceme nadále uvažovat o subjektu, a tím jej zase usazujeme doprostřed skutečného světa, zatímco po objevu subjektu v novém smyslu byl vždy stavěn jakoby mimo svět (subjekt stále proti světu, nebyl ve světě resp. přesněji „na světě“, pokud jde o subjekt lidský). Tak jako Leibniz objevil niternost v novém smyslu, a tak jako Hegel Leibnizovým monádám prorazil nejen okna, ale i dveře, aby tak umožnil zvnějšňování vnitřního i zvnitřňování vnějšího (tedy přechody sem i tam), ale subjekt resp. ducha (absolutního) nejen postavil proti světu, ale dokonce jej tak i „objektivoval“ a učinil na světě jen druhotně závislým, a to je v té míře, pokud si sám ten svět (přírodu a dějiny) před sebe nepostavil jako svou protivu a tedy překážku, kterou mohl a musel překonat, aby „přišel k sobě“, tak je nutno nyní znovu postavit subjekt doprostřed světa, aniž bychom ho zbavili toho, že je víc než jeho součástí, že není vposledu v plnosti jeho součástí, ani jeho produktem, nýbrž že svět – i svět jakožto „celek“ (což filosofie musí předpokládat, ale bez jistoty, že svět celkem opravdu a „už“ jest) – je na subjektech založen, že bez subjektů by světa nebylo. Což ovšem neznamená, že svět redukuje na obrovskou množinu subjektů (jak tomu je u Leibnize, kde je navíc zcela zrušena či spíše anulována Descartova „res extensa“) nebo že jej budeme chápat jako jakousi kolektivní „představu“ (vlastně iluzi) všech subjektů. Svět je velmi složitým a skutečným předivem vztahů mezi subjekty, ale – jak máme stále ještě za to – sám subjektem není.

(Písek, 030720-1.)